

Saksalaisten sotilaiden rikollisuus Oulun poliisilaitoksen rikosilmoitusten perusteella
vuosina 1941–1944

Oulun yliopisto
Historiatieteet
Kandidaatintutkielma
20.5.2021
Asse Martikainen

Sisällysluettelo

Johdanto	2
1. Saksalaiset oululaisen omaisuuden kimpussa.....	10
1.1. Ilmoitusmäärät omaisuusrikoksista suurimmillaan vuonna 1943	10
1.2. Saksalaiset varkaina	12
1.3. Vahingonteot	15
2. Väkivaltarikollisuus ilmoituksissa.....	17
2.2. Pahoinpitelijänä.....	18
2.3. Naisiin kohdistunut rikollisuus.....	19
3. Saksalaisten aiheuttamiksi epäilty kuolemantapaukset Oulussa	22
3.1. Ryöstömurhia ja ampumistapaus	22
3.2. Liikenneonnettomuudet.....	23
Loppulause	26
Lähteet.....	28

Johdanto

Kandidaatintutkimuksessani käsittelen ja tutkin rikosilmoitusten kautta saksalaisten sotilaiden rikollisuutta Oulussa vuosina 1941–1944. Saksalaisten joukkojen läsnäolo Oulussa jatkosodan aikaan oli laajaa ja merkittävää, sillä saksalaisia oli parhaimmillaan jopa 4000 sotilasta, joista vakituisesti noin 3000.¹ Oulun kaupungin väkiluku oli vuonna 1940 24 398 asukasta², joten saksalaiset muodostivat seuraavina vuosina merkittävän vähemmistön, joka näkyi aktiivisesti katukuvassa.

Ensimmäiset saksalaissotilaat saapuivat Suomeen kauttakulkusopimuksen myötä vuonna 1940 lähestulkoon yllättäen ja viranomaisten tietämättä.³ Näissä tapauksissa oli kyse sananomukaisesti kauttakulusta Pohjois-Norjaan tai Lappiin, eikä suurempaa kontaktia paikallisväestön kanssa usein ehtinyt tapahtua. Oulun osalta ensimmäisten saksalaisten tiedetään saapuneen kuljetusaluksella Toppilan satamaan jo 26.9.1940, josta matka jatkui Rovaniemelle.⁴ Varsinaisen ”saksalaisajan” katsotaan Oulussa alkaneen 14.6.1941, jolloin suuret määrät saksalaisia kalustoineen rantautui Toppilan satamaan.⁵ Saksalaiset levittäytyivät laajasti Oulun alueelle ja heillä oli parhaimmillaan jopa 275 rakennusta.⁶

Oulusta on yleisesti historian tutkimuksessa puhuttu saksalaisena varuskuntakaupunkina, vaikka jatkosodan aikaan Oulun Suojeluskuntapiirin alaisuudessa toimi myös suomalainen varuskunta, joka huolehti muun muassa päämajan alaisten joukkojen ja laitosten huollosta, sekä ilmasuojelusta ja vartioinnista.⁷ Saksalaisten läsnäolo oli Oulun kaupungille ja asukkaille taloudellisesti merkittävä asia. Saksalaisjoukot tarjosivat paikallisille töitä, joista maksettu palkka oli kotimaiseen tasoon verrattuna korkea.⁸ Saksalaisilta saatua yhteenlaskettua rahamäärää Oulun elinkeinonharjoittajille lienee mahdotonta selvittää, mutta esimerkiksi Toppilan Mallasjuomatehtaan menekin ja varsinkin oluen kulutuksen tiedetään kasvaneen saksalaisten vaikutuksesta.⁹

¹ Spets 1989. 17.

² Väestö 1.1.1900–2019. Oulun kaupunki.

³ Manninen 1988. 26–27.

⁴ Spets 1989. 13.

⁵ Fält 1987. 168–169.

⁶ Korpi 2005. 120.

⁷ Korpi 2005. 115.

⁸ Spets 1989. 66.

⁹ Kesti 2000. 5.

Tutkimus ei ole löytänyt jalansijaa Oulun saksalaissotilaista, eikä varsinkaan rikoksista. Osaltaan tähän lienee syynä sota-ajan sensuuri, jolloin saksalaisten kritisoimista ei Valtion tiedotuslaitoksen toimesta katsottu hyväksyttäväksi.¹⁰ Oulun sotilas- ja kaupunkihistoriaan on kohdennettu runsaasti tutkimusta, mutta ne lähinnä sivuavat saksalaisten läsnäoloa. Saksalaisten sotilaiden rikoksiin suuntautunut tutkimus keskittyy enimmäkseen Lapin alueeseen, ja sielläkin Sallan, Rovaniemen ja Petsamon alueisiin. Väitöskirjoista Marianne Junilan *Kotirintaman aseveljeyttä: Suomalaisten siviiliväestön ja saksalaisen sotaväen rinnakkainelo Pohjois-Suomessa 1941–1944* ja Kirsi Kuusikon *Laiton Lappi, Laiton Petsamo: Rikollisuus ja järjestysvalta Petsamossa 1921–1944* lienevät tutkimusaiheen- ja kysymyksen kannalta johtavia teoksia, mutta sillä erolla, että ne keskittyvät Lappiin.

Tähän tutkimukseen liittyen hyödyllisiä aineistoja ovat olleet Mervi Kestin ja Anna Tauriaisen pro gradu-tutkimukset, jotka ovat käsitelleet yleisesti Oulun rikollisuutta: *Väkivaltarikollisuus Oulussa 1935–1950* (2000) ja *Pyörävarkauksia ja voikauppaa. Omaisuus- ja säännöstelyrikollisuus Oulussa vuosina 1939–1945* (2009). Ne tuovat suuntaviivoja kaupungin rikollisuuteen, kuten ryöstöihin, varkauksiin ja pahoinpitelyihin, mutta eivät painotu saksalaisten osuuteen. Tauriainen on käyttänyt päälähteinään samoja Oulun poliisilaitoksen rikososaston arkiston rikosilmoituskirjoja ja tutkintapöytäkirjoja.

Lähimmäksi pääsee Kari Spets pro gradu-tutkimuksessa vuodelta 1989: *Suomalais-saksalaiset Oulussa jatkosodan aikaan*. Spets tuo esiin joitakin rikoksia, mutta keskittyy kuitenkin yleisesti saksalaisten läsnäoloon ja suhteisiin Oulussa. Lähteinä Spets on käyttänyt muun muassa Yhteisesikunta Roin¹¹ arkistoa, sekä myös Oulun poliisilaitoksen kuulustelupöytäkirjoja, jotka antavat rikollisuudesta erilaista kuvaa. Varsinkin Yhteisesikunnan arkistot sisältävät sotilasviranomaisille ilmoitetun rikollisuuden. Kalle Korven artikkeli ”Oulu varuskunta kaupunkina” kokoelmateoksessa *Oulu varuskunta kaupunkina toisen maailmansodan aikana* on antanut tietoa saksalaisesta varuskunnasta ja läsnäolosta. Muita aihetta sivunneita kokoelmateoksia ovat muun muassa: *Oulu ja oululaiset sodissa 1918 ja 1939–1945: Oulun veteraanikirja* ja *Valkean kaupungin vaiheet: Oulun historiaa*.

¹⁰ Junttila 1994. 37.

¹¹ Päämajan alainen esikunta, joka piti yhteyttä saksalaisten esikunnan kanssa. Oli sijoittuneena Rovaniemelle.

Oma tutkimukseni täydentää siis tutkimuskenttää saksalaisten joukkojen Oulussa tapahtuneiden rikosten osalta. Olosuhteet kaupungissa olivat varsin erilaiset, mitä Lapin erämaassa. Sota-ajan rikollisuus oli muutenkin normioloista poikkeavaa, sillä voimassa oli poikkeustilalaki, säännöstelyä ja muita rajoituksia. Kari Spets on selvittänyt tutkimuksessaan, kuinka Oulun poliisille ilmoitettujen rikostapausten määrä nousi jo vuonna 1942 yli maan keskitason.¹² Saksalaisia ei voida suoraan syyttää tapausmäärien noususta, mutta heidän läsnäolonsa vaikutus rikollisuuteen oli merkittävä.

Pääkysymyksenä tutkimuksessa on se, millaista saksalaisten sotilaiden rikollisuus oli ilmoitusten perusteella vuosina 1941–1944. Lähdeaineiston takia on korrektia puhua rikosilmoituksista tai rikosepäilyistä, sillä pelkän ilmoituksen perusteella ei voida todeta syyllisyyttä. Huolimatta siitä, että aineisto koostuu rikosilmoituksista, antaa se perusteltua kuvaa siitä, millaista saksalaisten sotilaiden rikollisuus on ollut tai on voinut olla, sillä ilmoituksen tekijällä on Suomen lainsäädännön mukaan velvollisuus pysyä totuudessa.¹³ Alakysymyksiin tutkimus vastaa niiltä osin, kuinka paljon rikollisuutta oli määrällisesti. Tutkimus vastaa ohessa myös siihen millaisissa olosuhteissa, millä tavoin, ja missä päin saksalaiset sotilaat rikosilmoitusten perusteella syyllistyivät rikoksiin. Lisäksi tuodaan esiin, millaisia henkilöitä oli uhreina. Jotkut ilmoitukset kertoivat toimenpiteissään Saksan kenttäoikeuden tuomiosta tai muiden saksalaisviranomaisten toimista ja ratkaisuksista.

Rikollisuuden tutkimiseksi soveltuvimpia alkuperäislähteitä ovat Oulun poliisilaitoksen rikososaston arkiston rikoskirjat ja rikosilmoituskirjat, jotka sisältävät kaikki rikososastolle tehtyt rikosilmoitukset vuosilta 1941–1944. Tutkimuksen johdosta olen käynyt läpi kaikki Oulun poliisilaitoksen rikososastolle tehtyt ja ilmoitetut rikosilmoitukset väliltä 14.6.1941–30.9.1944. Yhteensä läpikäytyjä rikosilmoituksia oli pyöreästi 7600. Ilmoittajina olivat tavalliset kansalaiset ja yritykset, sekä myös Saksan ja Suomen puolustusvoimat. Saksalaisia koskevan ilmoituksen tunnistaa epäillyn kuvailusta ja tapauksen siirtämisestä Saksan komendanttivirastolle¹⁴ tutkittavaksi. Saksalaisuus mainittiin rikosilmoituksissa aina selkeän korostetusti.

¹² Spets 1989. 65.

¹³ Rikoslaki 39/1889, 17 Luku 1§.

¹⁴ Saksalaisten joukkojen hallinnollinen keskus Oulussa, joka sijaitsi nykyisen kaupungintalon tiloissa. Saksan Oulun komendanttivirastoon tulivat käskyt Rovaniemen esikunnasta.

Oulun osalta rikospoliisille tehty ilmoitukset antavat laajemman kuvan, kuin tuomiokirjat. Tähän tutkimukseen tuomioistuinten asiakirjat eivät anna lisäarvoa, sillä saksalaiset sotilaat eivät eksterritoriaalioikeuden¹⁵ takia olleet suomalaisten tuomioistuinten tuomittavissa.¹⁶ Rikosilmoituskirjat, rikoskirjat ja tutkintapöytäkirjat ovat siis ensisijainen suomenkielinen alkuperäislähde saada tietoa niistä rikoksista, joissa syylliseksi epäiltiin saksalaista. Ajankäytöllisistä syistä tutkintapöytäkirjaa on käytetty ainoastaan yhden rikosilmoituksen osalta. Joissakin rikosilmoituksissa mainittiin erikseen, kun saksalainen sai tuomion omassa kenttäoikeudessaan tai otettiin kiinni Saksan komendanttiviraston toimesta. Ilmoittajat tunnistivat useissa ilmoituksissa saksalaiset ulkonäöstä tai puheesta. Toisaalta esimerkiksi saksalaisten majoitusalueen välittömässä läheisyydessä tapahtuneessa omaisuusrikoksessa oli usein syytä olettaa epäiltyjen olleen lähtökohtaisesti saksalaisia. Lisäksi saksalaisen komendanttiviraston ja kenttäpoliisin tutkimukset oman maan sotilaisiin tai korvausasioihin liittyen vaikuttivat usein tehottomilta

Rikosilmoituksissa on tutkimuksellinen ongelma, sillä ne ovat vain ilmoituksia, joten täyttä varmuutta syyllisyydestä ei kaikissa tapauksessa ole, saati tuomiota. Useimmissa tapauksissa on maininta joko siirrosta selvittämättömien tapausten joukkoon tai tapauksen jäämisestä avoimeksi. Ilmoituksissa saatettiin mainita, ettei syylliseksi epäiltyjä saksalaisia voitu jäljittää tai saada kiinni. Saksalaistapausten osalta tämä toi haasteita, sillä Saksan komendanttiviraston ratkaisut jäivät useissa tapauksissa uupumaan. Oulun poliisi ei pystynyt ratkaisemaan tapauksia yksin. Tutkimukset keskittyivät lähinnä rikospaikkatutkimukseen ja todistajien tai asianomistajan kuulusteluun.

Kurinpäidollisistä toimista saksalaisten osalta huolehti heidän kenttä- ja sotilaspoliisinsa, sekä kenttäoikeutensa. Yhteydenpito suomalaisten ja saksalaisten sotilasviranomaisien välillä toimi Yhteysesikunta Roin kautta.¹⁷ Mainituista seikoista huolimatta Oulun rikospoliisi toimi useissa tapauksissa yhteistyössä saksalaisten kenttäpoliisien kanssa. Suomalaisen asianomistajan kuulustelun tai muun tutkimuksen myötä rikosilmoitus siirrettiin Saksan komendanttivirastolle laajempia tutkimuksia varten, kun oli perusteltua

¹⁵ Eksterritoriaalioikeudella tarkoitetaan sitä, kun alueella käytössä olevan lainsäädännön sijaan sovelletaan toisen valtion määräyksiä tai lakeja.

¹⁶ Kuusikko 1996. 406.

¹⁷ Kuusikko 199. 407.

olettaa, että rikokseen oli syyllistynyt saksalainen. Asiakirjoissa mainittiin, kuinka Saksan komendanttivirastolta pyydettiin myöhempää ilmoitusta tapauksen johdosta. Jälki-ilmoitus saksalaisten kurinpidollisista toimenpiteistä jäi usein saamatta tai lähinnä ilmoitettiin kuinka syyllisiä ei ole voitu tavoittaa.

Viimeinen rikosilmoitus saksalaisiin liittyen tehtiin Oulussa 21.8.1944. Kävin aineistoa lävitse aina 30.9.1944 saakka, vaikka saksalaiset luovuttivat Oulussa alueensa 14.9.1944.¹⁸ Pidän 16 päivän varoaikaa kohtuullisena siihen nähden, jos joku olisi havainnut omaisuuttaan hävinneen tai vahingoitetun saksalaisten poistumisen jälkeen. Esimerkiksi pelto- tai metsäalueiden vahingoittamisen olisi todennäköisesti vielä syyskuun lopussa huomannut. Tapauksia ei kuitenkaan elokuun 21. päivän jälkeen enää löytynyt. Tiedostan kuitenkin sen, että saksalaisten vetäytyessä heidän mukaansa lähti jonkin verran suomalaisia. Heidän omaisten tekemiä katoamisilmoituksia tai vastaavia olisi mahdollista löytää vuosilta 1944 tai 1945, mutta en pidä niitä tämän työn kannalta merkittävinä, enkä täten jatkanut rikosilmoitusten selaamista syyskuuta 1944 kauemmas.

Tutkimuksen rakenne on systemaattinen ja rikosilmoituksia käsitellään täten epäiltyjen rikosnimikkeiden kautta. Rikosilmoitukset on helpoin jakaa karkeasti omaisuusrikoksiin ja väkivaltarikoksiin. Olen valinnut tarkoituksella mukaan myös muutaman ratkaisematta jääneen kuolemantapauksen, jotka on kirjattu rikosilmoituksina, vailla osuvaa rikosnimikettä. Kyseisten ilmoitusten osalta rikosilmoituskirjoihin on merkitty ”kuolemansyyn selvittäminen”. Rikosilmoituskirja ei antanut tapauksissa tietoa lopullisista toimenpiteistä, mutta tapahtumien kuvailu osoitti saksalaisen sotilaan toiminnan aiheuttaneen toisen ihmisen kuoleman. Kaikkien tapausten läpikäyminen olisi varsin raskasta, mutta esiin tuodaan useita esimerkkitapauksia, jotka kuvaavat rikollisuutta. Jos saksalaiset itse antoivat jostakusta tapauksesta ratkaisun, on ne korostetusti tutkimuksessa mainittu.

Tutkimus hyödyntää saksalaisen tradition esitystapaa, jossa tutkimuksen tavoitteet esitellään johdannossa ja varsinaiset tulkinnot vasta käsittelykappaleissa.¹⁹ Rikoksia ja rikollisuutta tarkastellaan kokonaisilmoitusten osalta määrällisesti ja yksittäisten esimerkkitapausten osalta laadullisesti. Laadullisessa tarkastelussa kiinnitetään huomiota olosuhteisiin ja ilmoituksen sisältöön. Molempien tarkastelutapojen hyödyntäminen

¹⁸ Fält 1987. 175.

¹⁹ ManualeHistoriae 2019. 18.

mahdollistaa yleistilanteen hahmottamisen määrällisessä muodossa, sekä usein toistuneiden, tai harvinaisempien rikosten yksityiskohtaisemman ja tarkemman tarkastelun. On olennaista, onko ilmoituksessa syylliseksi epäilty ollut tunnistettavasti saksalainen, vai onko kansalaisuutta ollut lähinnä syytä olettaa.

Keskeiset määritelmät omaisuusrikoslajeille:

Ryöstön ja näpistyksen arvollinen ero oli tutkimuksen aikarajauksessa 200 markkaa, eli tuon alle jääneen omaisuuden anastaminen tulkittiin näpistykseksi.²⁰

Varkaus:

*Jos joku varastaa tavaraa tahi rahaa (joka oli näpistykseksi luokiteltavaa määrää suurempi) rangaistakoon varkaudesta vankeudella.*²¹

Törkeän varkauden määritelmä täyttyi, jos varkaus tehtiin esimerkiksi sisään murtautumalla, asuttuun taloon tai vaikkapa tulipalon aikana²². Saksalaisten osalta tulipalon aikana tehtyjä epäiltyjä törkeitä varkauksia oli peräti kaksi, joista molemmat tapahtuivat talven 1944 pommitusten aikana.²³

Murto:

*Joka, aikoen varastaa vähän tahi paljon, väkivoimalla murtautuu kartanoon, taloon, alukseen, tahi suljettuun säilytyspaikkaan, taikka tiirikalla, väärällä avaimella tai muuten viekkautta käyttäen sinne laittaa itsellensä pääsön tahi aukon, taikka myöskin väkivoimalla tahi viekkaudella aukaisee lukolla, sinetillä tahi muulla senkaltaisella tavalla suljetun kaapin, arkun, lippaan tai muun säilytyskapineen, viemättä sitä pois, rangaistakoon, ellei hän samalla tee varkautta tahi sitä yritä, murrosta kuritushuoneella.*²⁴

²⁰ Tauriainen 2009. 15.

²¹ Rikoslaki 39/1889. 28 luku 1§.

²² Rikoslaki 39/1889. 28 luku 2§.

²³ Kts. Rikosilmoitus 26.2.1944 nro 427/1944 ja 6.3.1944 nro 464/1944 Rikosilmoituskirja I neljäs. Ah:5. ORPA. KA.

²⁴ Rikoslaki 39/1889. 28 luku 3§.

Kavallus:

Jos joku, ilman laillista oikeutta, anastaa vierasta, hänen huostassaan olevaa irtainta tavaraa; rangaistakoon kavaltamisesta sakolla taikka vankeudella.²⁵

Ryöstö:

Jos joku väkivaltaisella pitelemisellä, tahi uhkauksella, jossa pakottava hengen tahi terveyden vaara on tarjona, toiselta ottaa tavaraa tahi rahaa, ilman laillista oikeutta anastaaksensa sen itsellensä tai toiselle; rangaistakoon ryöstöstä kuritushuoneella.²⁶

Keskeiset määritelmät väkivaltarikoslajeille:

Pahoinpitely:

Jos joku tahallansa pitelee toista pahoin, niin että siitä tulee vähäinen vamma tahi ei mitään vammaa; olkoon rangaistus sakkoa.²⁷

Lisäyksenä:

Jos joku, aikoen toista pahoin pidellä, häntä vastaan on paljastanut veitsen tahi miekan, virittänyt pyssyn, taikka nostanut muun aseensa tahi hengenvaarallisen lyömäkalun; pidettäköön se, jos vamma syntyy, raskauttavana asianhaarana, ja saattaa sellaisesta vähäisestä vammasta, josta 12§:ssä mainitaan, tuomita vankeutta korkeintaan kuusi kuukautta.²⁸

Törkeä pahoinpitely:

Jos joku tahallansa on pidellyt toista niin pahoin, että tämä siitä on saanut vaikean ruumiinvamman, ja jos vaikeata ruumiinvammaa tarkotettiin; rangaistakoon kuritushuoneella korkeintaan kymmeneksi vuodeksi. Yritys on rangaistava.

²⁵ Rikoslaki 39/1889. 29 luku 1§.

²⁶ Rikoslaki 39/1889. 31 luku 1§.

²⁷ Rikoslaki 39/1889. 21 luku 12§.

²⁸ Rikoslaki 39/1889. 21 luku 13§.

*Jos vaikeata ruumiinvammaa ei tarkotettu; tuomittakoon kuritushuonetta korkeintaan kuusi vuotta taikka vankeutta vähintään kolme kuukautta.*²⁹

Kuolemantuottamus:

*Joka huolimattomuutensa tahi varomattomuutensa kautta on tuottanut toiselle kuoleman taikka vaikean ruumiinvamman, rangaistakoon, jos kuolema oli seurauksena, vankeudella korkeintaan kolmeksi vuodeksi.*³⁰

Murha:

*Joka, surmaamisen aikomuksessa, vakain tuumin toiselta ottaa hengen, tuomittakoon murhasta kuolemanrangaistukseen taikka kuritushuoneeseen.*³¹

²⁹ Rikoslaki 39/1889. 21 luku 5§.

³⁰ Rikoslaki 39/1889. 21 luku 10§.

³¹ Rikoslaki 39/1889. 21 luku 2§.

1. Saksalaiset oululaisen omaisuuden kimpussa

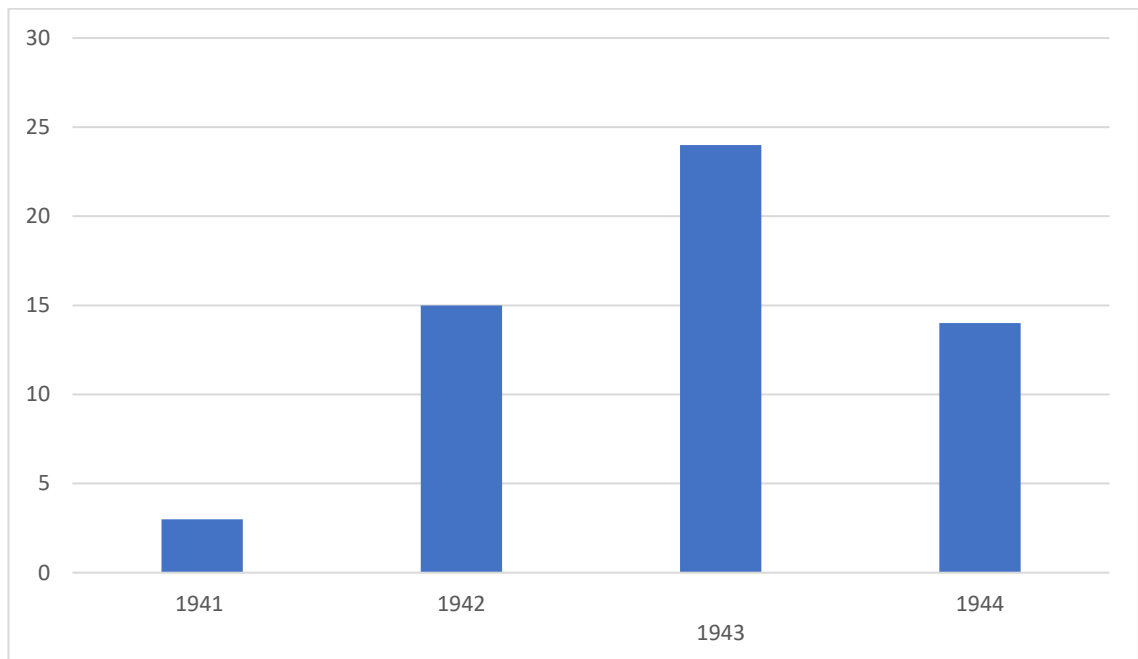
Saksalaisilla huomattiin alkuun pieniä sopeutumisvaikeuksia Suomeen, sillä oli totuttava siihen, ettei Suomi ollut miehityksen alaisena, vaan asevelivaltio. Irtonaista omaisuutta ei ollut lupa ottaa omiin tarpeisiin, eikä miehittäjän oikeus täten pätenyt. Tämä aiheutti saksalaisissa upseereissa ärtymystä ja välinpitämättömyyttä. Marianne Junilan väitöskirjassa Ferdinand Schörnerin komentama 6. Vuoristodivisioona mainitaan yhtenä syksyn 1941 ongelmia aiheuttaneena joukko-osastona, jonka röyhkeys Lapin läänissä kiteytyi komentavaan kenraaliin. Kyseisen vuoristodivisioonan kerrotaan vieneen heinät ja polttopuut menneessään, sekä majoittuneen omavaltaisesti ja omaisuutta särkien.³² Vastaavia ongelmia esiintyi myös Oulussa, mutta vähemmän.

1.1. Ilmoitusmäärät omaisuusrikoksista suurimmillaan vuonna 1943

Vielä vuonna 1941 varkauksien määrä jäi vähäiseksi: ainoastaan kahteen. Törkeitä varkauksia ei ilmoitettu yhtään. Vuoden 1942 saldo nousi jo seitsemään varkauteen ja viiteen törkeään varkauteen. Vuotta 1943 voidaan pitää saksalaisten omaisuusrikosten karkivuotena, jolloin varkauksia ilmoitettiin 12 tapausta, törkeitä varkauksia kolme, murtovarkauksia kolme, ryöstöjä kaksi, sekä yhdet ilmoitukset näpistyksestä, petoksesta ja murrosta. Anna Tauriainen on selvittänyt omassa tutkimuksessaan, kuinka varkausrikosten määrä kasvoi koko maassa vuodesta 1939 vuoteen 1942, kunnes määrä lähti 1943 laskuun. Saksalaisten osalta tämä kehitys ei rikosilmoitusten perusteella seurannut trendiä. Syitä voidaan arvioiden etsiä saksalaisalueiden määrän kasvusta Oulussa, turhautumisesta Saksan yleiseen sotatilanteeseen ja rintamatilanteen passivoitumisesta. Omaisuusrikosilmoituksia, joissa syylliseksi epäiltiin saksalaisia, oli vuonna 1943 yhteensä 24 tapausta. Huolimatta siitä, että saksalaiset vetäytyivät syyskuussa 1944 Lappiin, pysyivät määrät lähestulkoon samoina mitä vuonna 1942. Varkauksia ilmoitettiin 10 kappaleita ja törkeitä varkauksia kaksi.

³² Junila 2000, 205

Kaavio 1. Saksalaisia koskeneet omaisuusrikosilmoitukset vuosina 1941–1944.

Lähteet: Rikosilmoituskirjat ja rikoskirjat 1941–1944. Oulun poliisilaitoksen rikososaston arkisto. Kansallisarkisto.

Kuten pylväskaavio osoittaa, tehtiin vuonna 1943 selkeästi eniten rikosilmoituksia, joissa syyllisiksi epäiltiin saksalaisia. Saksalaisia epäiltiin Oulussa huomattavasti enemmän omaisuusrikoksista, kuin väkivaltarikoksista. 58 rikosilmoitusta vuosilta 1941–1944 käsitteli tapauksia, joissa saksalaisia vähintäänkin epäiltiin toisen omaisuuteen kohdistuneesta rikoksesta. Yleisimpiä omaisuusrikosilmoituksia olivat varkaudet, ryöstöt, vahingonteot ja murtovarkaudet.

Ilmoitusten kirjo oli varsin laaja ja hajanainen. Rikosilmoitusten perusteella saksalaisten asettuminen Ouluun tapahtui varsin leppoisissa merkeissä ja asiallisesti, olihan Oulu suurehko kaupunki, jossa siviilit sijaitsivat huomattavasti lähempänä ja olivat aktiivisemmin saksalaisten arjessa läsnä. Lapissa tapahtuneisiin omavaltaisuuksiin ei kaupungissa ollut varaa, eikä edellytyksiä. Tämä osaltaan siksi että Oulun kaupunki vuokrasi alueita saksalaisille. Valtaosa joukoista löysi paikkansa kaupungista, jossa varkauksien havaitseminen oli helpompaa. Toisaalta Tuiran asemalla sijainneeseen saksalaisten varastoon murtauduttiin jo 1941 heinä-elokuun vaihteessa, jolloin saaliiksi oli saatu 40 viinapulloa.³³ Rikoksen suorittajista ei ollut tietoa, vaikka suomalaiset

³³ Rikosilmoitus 1.8.1941 nro 522/1941. Rikosilmoituskirja 1941. Ae:37. OPRA. KA

kunnostautuivatkin tämän kaltaisissa rikoksissa useammin. Tapaus osoittaa saksalaisten yleisvaikutuksen Oulun rikollisuuteen mahdollistajina, eikä niinkään suorittajina. Saksalaisiin kohdistuneita varkauksia oli Oulussa vuonna 1942 peräti 60, joissa vain seitsemässä syyllisiksi todettiin saksalaiset.³⁴ Tämä kuvastaa suhdetta suomalaisen ja saksalaisen rikollisuuden välillä. Saksalaiset mahdollistivat rikollisuutta enemmän, mitä itse harjoittivat. Yleisimmin murtoja saksalaisten varastoihin tehtiin joko Tuiran ratapihalla tai Toppilan satamassa. Yleisimmät houkuttimet olivat lukon takana olleet alkoholi ja tupakka, jotka suomalaisilla markkinoilla olivat säännöstelyn alaisina.³⁵

Ilmoituksiin mahtuivat myös yksi petos ja vahingonteko, jonka yhteydessä saksalainen sotilas oli syyllistynyt eläinrääkkäykseen. Kyseinen saksalainen merimies oli kahtena perättäisenä yönä aikana tehnyt murtoja, joista ensimmäisessä tappanut puukolla sian Toppilassa, sekä haavoittanut toista 7 cm pitkällä viiltohaavalla. Toisena yönä sama henkilö oli varastanut kaksi kaniinia, joiden yhteenlaskettu arvo oli 800 markkaa. Tässä tapauksessa Saksan armeija korvasi merimiehensä aiheuttamat menetykset ja tuomitsi hänet sota-oikeudessa.³⁶ Kyseistä toimintaa ei voitu Oulussa pitää yleisenä, vaikka Saksan puolustusvoimien yleisesti tiedetään korvanneen vahinkojaan. Jatkosodan loppuvaiheessa Saksan komendanttivirasto jopa keskeytti erään 2000 markan arvoisen varkauden tutkinnat, koska annettujen tuntomerkkien perusteella epäillyn löytämistä pidettiin mahdottomana.³⁷

Tapaus, jossa saksalaisten sotilaiden huolimaton räjähdysaineen käyttö aiheutti suomalaisen tehtaanedustajan orille vakavia vammoja Iskon kankaalla, olisi voitu kirjata vahingonteoksi, jopa törkeäksi sellaiseksi.³⁸

1.2. Saksalaiset varkaina

Lokakuun 1941 lopussa tehtiin kaksi rikosilmoitusta liittyen varkauksiin, joissa syyllisiksi epäiltiin saksalaisia sotilaita. 27.10.1941 rautatieläiset olivat kello 20.30 aikaan kääntelemässä vaihteita Lyötyn ratapihalla, kun saksalaiset sotilaat olivat menneet ratakoppiin lämmittelemään. Myöhemmin kahden käsiopastelyhdyn huomattiin

³⁴ Spets 1989. 66.

³⁵ Tauriainen 2009. 62.

³⁶ Rikosilmoitus 20.8.1944 nro 1519/1944. Rikosilmoituskirja 1944 III neljännes. OPRA. KA.

³⁷ Rikosilmoitus 16.8.1944 nro 1492/1944. Rikosilmoituskirja 1944 III neljännes. OPRA. KA.

³⁸ Kts. Rikosilmoitus 30.4.1943 nro 1000/43. Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes. Ae:37. OPRA. KA.

kadonneen ja varastajiksi epäiltiin saksalaisia.³⁹ Muutaman päivän jälkeen mainitusta varkaudesta junavaunuun murtauduttiin, jolloin karamelleja sekä tupakkaa varastettiin yhteensä 1576 Suomen markan arvosta. Rautatieläisten haastatteluiden jälkeen poliisin asiakirjoihin merkittiin epäillyiksi syyllisiksi saksalaiset sotilaat.⁴⁰ Mainittu junavarkaus oli Oulussa varsin yleinen, sillä saaliiksi päätyneet tupakat ja karamellit olivat jälleenmyyntiä ajatellen varsin helppoja artikkeleita. Saksalaisten tiedetään varastaneen myös puolustusvoimiensa savukkeita.⁴¹ Saksalaisten sotilaiden epäiltyä syyllisyyttä voidaan pitää perusteltuna, sillä heidän läsnäolonsa rautateiden luona oli runsasta ja jatkuvaa. Oulun kautta kulki päivittäin jopa 10–100 saksalaissotilasta, joita ei voinut olla näkemättä rautatieasemalla.⁴² Vuonna 1942 rautatievaunuihin murtauduttiin jälleen, jolloin saaliiksi saatiin seitsemän kiloa karamelleja, yksi laatikko olutta, 10 kiloa voita ja puoli kiloa palasokeria.⁴³ Huolimatta siitä, että Oulun poliisin asiakirjoissa mainittiin saksalaisten teltha-alueelta löytyneen tuntomerkkeihin sopineita karamellipapereiden päällyksiä, rikottuja olutpulloja, sekä viinipulloja, eivät Saksan poliisiviranomaiset rikosilmoituksen mukaan ”saaneet asiasta mitään selvyyttä”. Tämä osaltaan kertoo saksalaisten viranomaisten kyvyttömyydestä ratkaista omien sotilaidensa rikoksia. Kuten mainittua, oli saksalaisia eli mahdollisia epäiltyjä Oulussa suuri määrä. On myös mahdollista, että rikokseen epäillyt ennättivät rintamalle ’pakoon’ ennen tutkimuksia ja näin rikos jäi selvittämättä. Rikosilmoituksessa 766/1942 siitä huolimatta mainitaan seuraavaa: ”Voidaan varmuudella sanoa, että ko. varkauteen ovat syyllistyneet saksalaiset vartiosotilaat”. Rikoksen selvittämisen kannalta voidaan nähdä ongelmallisena se, ettei suomalaisilla poliiseilla ollut lupaa pidättää tai kuulustella saksalaisia. Tai edes liikkua heidän majoitusalueellaan.

Syksyltä 1942 löytyy useampi rikosilmoitus, jossa saksalaisia epäiltiin luonnossa sijainneen omaisuuden varastamisesta. Syyskuussa hävisi Laanilan virkatalon maalla olleelta palstalta 100 kiloa porkkanoita ja 50 kiloa lanttuja, mutta paikalle jääneen ilmoituksen mukaan saksalaisen sotilaskengän jälkiä.⁴⁴ Lokakuussa Pyykösjärvellä sijainneesta metsästä oli ajettu puita saksalaisten toimesta kaupunkiin. Rikoksesta tekee

³⁹ Rikosilmoitus nro 844/1941. Rikosilmoituskirja 1941. OPRA. KA.

⁴⁰ Rikosilmoitus nro 850/1941. Rikosilmoituskirja 1941. OPRA. KA.

⁴¹ Rikosilmoitus 23.3.1943 nro 694/43. Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes. Ahl. OPRA. KA.

⁴² Spets 1989. 15.

⁴³ Rikosilmoitus 25.6.1942 nro 766/1942. Rikoskirja 1942 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

⁴⁴ Rikosilmoitus 12.10.1942 nro 1325/42. Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

erityisen se, että kyseisellä palstalla oli juuri suoritettu katselmus siellä asuneiden saksalaisten jäljiltä.⁴⁵ Tällaiset varkaudet olivat hyvin yleisiä Lapissa, mutta samanlaista välinpitämättömyyttä irralliseen omaisuuteen oli havaittavissa myös Oulun korkeudella. Väitettä vahvistavat myös kivisen rajapyykin katoaminen saksalaisten kivenajon yhteydessä⁴⁶ ja Laanilan virkatalon ladon jatkuvat seinähirsivarkaudet.⁴⁷

Pyörävarkauksiin saksalaiset syyllistyivät useasti. Alalaanilasta viety Westerlundin musiikkikaupan ”trokaaripyörä” saatiin takaisin SS-sotilaalta.⁴⁸ Selvinneissä tapauksissa pyörä löydettiin joko suoraan saksalaisten hallusta⁴⁹ tai majoitusalueen läheisyydestä.⁵⁰ Pyörävarkaus oli Oulun yleisimpiä rikoksia ja niiden selvittäminen oli paikallistenkin osalta täyden tuurin varassa. Erässä tapauksessa toki eräs saksalainen sotilas oli pyytännyt toimittamaan saksalaisten väkisin ryöstämän pyörän takaisin omistajalleen.⁵¹ Pyörän palauttaminen takaisin omien sotilaiden jäljiltä kertoo vähintäänkin palauttaneen saksalaisen rehellisyydestä ja asenteesta oululaisia kohtaan.

Ryöstöjä ei ollut kuin muutama, joista aiemmin mainitun polkupyörätapauksen lisäksi esille nousee tapaus, jossa 2–3 saksalaissotilasta ryöstivät pahoinpidellen johtajan Raatinsaarella. Saaliiksi jäi 2000 markan arvoinen kello ja 1200 markkaa rahaa.⁵² Kolmas tapaus sattui Tuiran asemalla, jossa saksalainen vei suomalaiselta sotamieheltä lompakon ja matkalaukun, sekä pahoinpiteli toista henkilöä, kunnes hävisi syyspimeyteen.⁵³ Varsinaisia suoria johtopäätöksiä on vaikea tehdä näin pienellä ilmoitusmäärällä, mutta ilmoitukset osoittavat, että jotkut saksalaiset ryöstivät tilaisuuden tullen, jopa väkivaltaa käyttäen. Varsinkin pimeällä, jolloin ympäristöön oli helpompi kadota. Ilmoituksien mukaan Saksan komendanttivirasto ei saanut ainuttakaan ryöstöä selvitettyä.

Saksalaisten kanssakäymisestä oululaisten naisten kanssa kertovat varkaustapaukset, joissa naisen asunnosta hävisi omaisuutta saksalaisen sotilaan ollessa läsnä. Rouva ilmoitti rannekellonsa hävinneen asunnostaan kello 21–06.30 välisenä aikana ja

⁴⁵ Rikosilmoitus 12.10.1942 nro 1396/42. Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

⁴⁶ Rikosilmoitus 7.11.1943 nro 625/43. Rikosilmoituskirja 1943 IV neljännes. Ah:4a. OPRA. KA.

⁴⁷ Rikosilmoitus 15.12.1942 nro 1729/42. Rikoskirja 28.10.1942–31.12.1942. Ae 39. OPRA. KA.

⁴⁸ Rikosilmoitus 13.2.1943 nro 325/43. Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes. Ah1. OPRA. KA.

⁴⁹ Rikosilmoitus 9.3.1942 nro 285/43. Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

⁵⁰ Rikosilmoitus 13.8.1943 nro 1866/43. Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes. Ah:2. OPRA. KA.

⁵¹ Rikosilmoitus 10.10.1943 nro 2435/43. Rikosilmoituskirja 1943 IV neljännes. Ah:4a. OPRA. KA.

⁵² Rikosilmoitus 16.10.1942 nro 1348/42 Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

⁵³ Rikosilmoitus 29.11.1943 nro 2908/43. Rikosilmoituskirja 1943 IV neljännes. Ah 4b. OPRA. KA.

syyliseksi hän epäili saksalaista sotilasta, joka oli käynyt mainitussa asunnossa mainittuna aikana.⁵⁴ Kellonaika ja saksalaisen läsnäolo yhteenlaskettuna kertovat hyvin läheisestä tuttavuudesta saksalaisen ja oululaisnaisen välillä.

Kaksi SS-sotilasta oli vierailulla suomalaisen 22-vuotiaan naisen luona ja toisen lähdettyä naisen kanssa elokuviin, jäi toinen asianomistajan huoneeseen istumaan yksin. Aamulla nainen huomasi, että hänen käsilaukullaan oli käyty ja 500 markkaa hävinneen. Paikalla ollut vuokraemäntä kertoi tutkintapöytäkirjassa, ettei elokuvissa käymisen aikana huoneessa käynyt muita vieraita kuin saksalainen, jota epäili syyliseksi.⁵⁵ Suhtautumisesta tällaiseen rikollisuuteen kertovat merkinnät alkuperäisessä rikosilmoituksessa, jossa kenttäpoliisin tutkimusten jälkeen mainitaan: ”k.o. sotilaat eivät ole tunnustaneet varkautta tehneensä”⁵⁶ Saksan kenttäpoliisi epäili omien tutkimuksiensa jälkeen huoneessa käynyttä suomalaista rouvaa syyliseksi. Tapauksessa toki hämmästyttää se, että kieltä osaamaton ulkomaalainen vieras jätettiin yksin toiseen huoneeseen.

1.3. Vahingonteot

Kesäkuun 1941 puolivälin tienoilta on rikosilmoitus, jossa konttoristi ilmoitti tiistaina 17.6.1941, kuinka Toppilan satamassa oli rikottu ikkunaruujuja perunoilla. Kyseinen rikosilmoitus oli ensimmäinen saksalaisia koskenut rikosilmoitus. Vahingontekona ilmoitetussa rikoksessa vahingoksi arvioitiin 250 markkaa. Tutkimuksissa todettiin syylisten olleen saksalaisen laivan miehistöä, mutta muihin toimenpiteisiin ei kyetty ryhtymään, sillä laiva oli ehtinyt jo lähteä.⁵⁷

Alkoholi maistui myös saksalaisille sotilaille. Vahtimestari ja Puistoravintolan omaisuus kokivat joulukuussa 1942 kaltoin, kun kolme humalaista saksalaista sotilasta pyrki ravintolaan sisälle estelyistä huolimatta. Vahtimestarin pahoinpideltyään olivat sotilaat melunneet ja särkeneet neljä tuolia, kaksi lasista tuhkakuppia, 10 viinipikaria, viisi tyhjää kaljapulloa, kaksi juomalasia ja viisi ikkunaruujuja. Paikalle saapunut saksalainen sotapoliisi pidatti häiriköt.⁵⁸ Asiasta kirjattiin rikosilmoitus häiriö- ja vahingontekona.

⁵⁴ Rikosilmoitus 10.1.1944 nro 417/44. Rikosilmoituskirja 1944 I neljännes. Ah:5. OPRA. KA.

⁵⁵ Kuulustelupöytäkirja nro 108/43. Poliisitutkintapöytäkirjat 1943. Ca:50. OPRA. KA.

⁵⁶ Rikosilmoitus 354/1943. Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes. Ah1. OPRA. KA.

⁵⁷ Rikosilmoitus 17.6.1941 nro 420/41. Rikoskirja 1941. Ae:37. OPRA. KA.

⁵⁸ Rikosilmoitus 22.12.1942 nro 1795/42. Rikoskirja 28.10.1942–31.12.1942. Ae 39. OPRA. KA.

Humalainen häiriköinti ravintolassa oli yleisempää suomalaisille sotilaille, mutta myös saksalaiset syyllistyivät siihen. Huomionarvoista on saksalaisten päätös pahoinpidellä vahtimestari, kun tämä ei ollut päästänyt sotilaita sisälle. Vahtimestarin pahoinpitely ei ollut saksalaisten ainoa, sillä kahvila Pohjanhovin eteisvartija joutui neljän saksalaisen pahoinpitelemäksi marraskuussa 1943. Tässäkään tapauksessa saksalaisia ei päästetty sisälle, mutta siksi, että tarjoilu-aika oli päättynyt. Saksalaiset jäivät odottamaan eteisvartijan lähtöä ja hyökkäsivät hänen päälleen. Eteisvartijan silmä painui umpeen, kun häntä lyötiin ”jollain kovalla”. Helmikuussa 1944 Saksan komendanttivirasto ilmoitti, ettei tekoon epäiltyjä ole tutkimuksista huolimatta löydetty.⁵⁹

Muutamissa ilmoitetuissa petos- ja kavallustapauksissa kyse oli esimerkiksi kellon palauttamatta jättäminen humalaiselle suomalaiselle ravintolassa⁶⁰ tai taskukellon vaihtaminen pimeään turvin arvottomampaan vastaavaan.⁶¹ Rahallisesti arvokkain lienee tapaus, jossa suomalaiselle poliisille ilmoitettiin saksalaiselta sotilaalta viedyksi matkalaukku mukanaan muun muassa 80 000 Suomen markkaa. Tapaus kääntyi tutkimuksien myötä pälaelleen, kun selvisi ettei laukussa todella ollut kerrottua rahamäärää. Asiakirjan mukaan oli syytä olettaa, että mainittu sotilas oli vangittu saksalaisten toimesta valehtelusta.⁶² Rikosilmoituksista vastaavia epärehellisyyksiä löytyi varsin vähän verrattuna suomalaisiin vastaaviin. Se osoittaa, että valtaosa saksalaisista pyrki kaupankäynnissä ja läsnäolossa rehellisyyteen.

Huolimatta siitä, että Oulua pidettiin saksalaisena varuskuntakaupunkina, olivat rikosilmoituskirjojen sivuilla enimmäkseen suomalaiset sotilaat, joka kuvastaa saksalaisten vähäistä rikollisuutta suhteutettuna joukkojen kokonaismäärään.

⁵⁹ Rikosilmoitus 1.11.1943 nro 2631/43. Rikosilmoituskirja 1943 III neljännes. Ah 4a. OPRA. KA.

⁶⁰ Rikosilmoitus 18.9.1942 nro 1235/42 Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

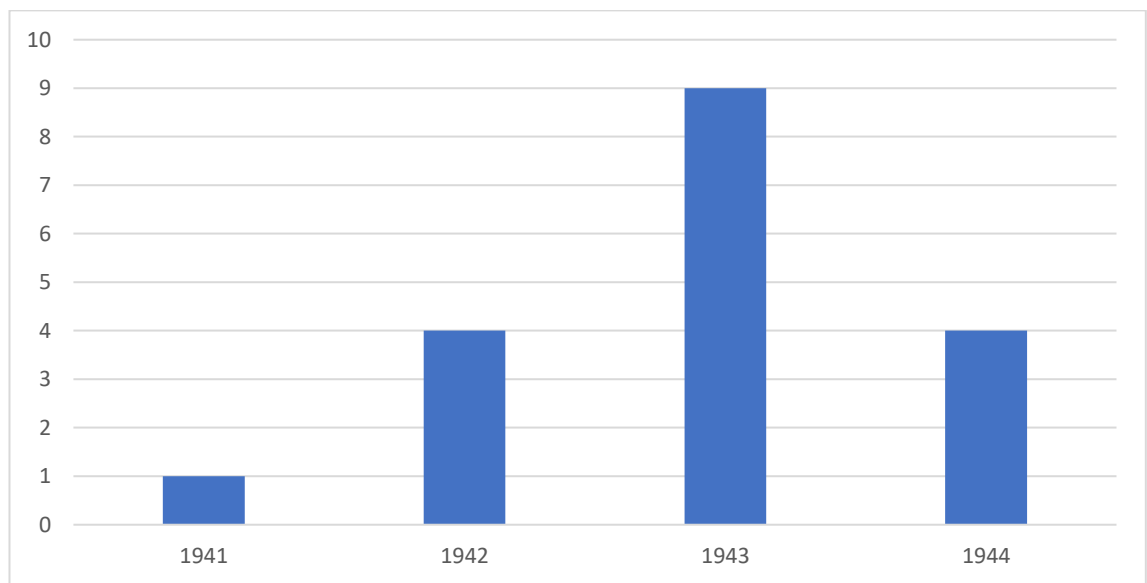
⁶¹ Rikosilmoitus 4.9.1943 nro 2136/43. Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes. Ah:2. OPRA. KA.

⁶² Rikosilmoitus 10.1.1944 nro 47/44. Rikosilmoituskirja 1944 I neljännes. Ah:5. OPRA. KA.

2. Väkivaltarikollisuus ilmoituksissa

Saksalaisia epäiltiin väkivaltarikoksista huomattavasti vähemmän verrattuna omaisuusrikoksiin. Toisaalta väkivaltaa sisältänyt omaisuusrikos saatettiin usein merkitä joko pahoinpitelyksi tai ryöstöksi. Useimmiten kiistakumppanina saattoi olla suomalainen sotilas, joka oli nauttinut alkoholia. Saksalaisten aktiivisen läsnäolon ensimmäisenä puolena vuotena ei saksalaisista tehty kuin yksi väkivaltarikosilmoitus. Väkivaltarikollisuudesta syytettyjen määrä oli Oulussa alimmillaan vuonna 1942.⁶³

Kaavio 2. Saksalaisia koskeneet väkivaltarikosilmoitukset vuosina 1941–1944.

Lähteet: Rikosilmoituskirjat ja rikoskirjat 1941–1944. Oulun poliisilaitoksen rikososaston arkisto. Kansallisarkisto.

Kärkivuosi oli omaisuusrikosten tavoin vuosi 1943, jolloin ilmeni yhdeksän väkivaltarikosilmoitusta, joissa epäiltynä syyllisenä oli saksalainen. Vuoteen 1943 mahtui muun muassa tappelu, ryöstömurha, ampuma-aseen käyttö julkisella paikalla ja kolme pahoinpitelyä. Vuosina 1942 ja 1944 väkivaltarikoksiksi luokiteltavien ilmoitusten määrä oli neljä.

⁶³ Kesti 2000, 19.

2.2. Pahoinpitelijänä

Saksalaisten osuus pahoinpitely- ja tappelutapauksissa jäi varsin pieneksi. Kahdessa väkivaltarikosilmoituksessa uhrin olivat naisia. Osaltaan se selittyy naisten aktiivisella kanssakäymisellä saksalaisten kanssa, sillä työpaikkoja saksalaisten alaisuudessa oli tarjolla, muunlaisen kanssakäymisen ohessa. Miehet olivat luonnollisesti samaan aikaan rintamalla, joten naisten osuus kaupungissa oli tavallista suurempi.

Jo vuoden 1943 toinen rikosilmoitus koski suomalaisten ja saksalaisten sotilaiden tappelua Toppilan tiellä. Aamuyöllä sattuneessa välikohtauksessa suomalainen oli ampunut muutamia laukauksia, ja saksalainen lyönyt suomalaista puukolla. Suomalainen oli haavoittunut ja viety tapauksen jälkeen asuntoon, jonka osoite oli poliisien tiedossa, mutta asianomaisia ei enää seuraavana päivänä löytynyt.⁶⁴ Tapaus vaikutti tavallisen epämääräiseltä sotilaiden välienselvittelyltä, jonka tarkempaa tutkimista edes puukotetuksi tullut ei ilmeisesti halunnut, poistuttuaan asunnosta ennen poliisien tuloa. Puukon käyttäminen itsepuolustukseen on saksalaisten osalta huomionarvoinen havainto myös käsittelykappale kolmea ajatellen. Varsinkin kun suomalainen sotilas oli tätä ennen käyttänyt tuliasetta.

Puukko heilui uudestaan saksalaisten toimesta jo helmikuussa, jolloin uhrina oli jälleen suomalainen sotamies. Paikalla Kajaanintullin alikulkukäytävässä oli todistajina alikersantti ja sotamies, mutta asiaan ei saatu mitään selvyyttä ja tapaus siirrettiin selvittämättömiin.⁶⁵ Tapaus kuvastaa luonteeltaan saksalaisrikosten ydintä, joissa tutkiminen oli vaikeaa, eivätkä Saksan omien viranomaisten toimenpiteet auttaneet.

Joihinkin pahoinpitelyihin saksalaiset syyllistyivät joukolla, sillä yksittäisistä sotilaista tehtyjä pahoinpitelyilmoituksia ei löytynyt kuin kaksi, ja niissäkin väkivalta kohdistui naisiin. Toisaalta jos suomalainen yritti käydä yksittäisen saksalaisen kimppuun, saattoi tämä puolustaa itseään aseella, pistimellä tai puukolla. Ensimmäinen tapaus löytyy marraskuulta 1942, jolloin saksalainen sotilas oli ampunut suomalaista sotamiestä pistoolilla vatsaan. Suomalainen ei asiakirjojen perusteella kuollut, mutta tapaus kirjattiin rikosilmoitukseen murhayrityksenä.⁶⁶ Toukokuussa 1943 SS-sotilas ampui Hotelli

⁶⁴ Rikosilmoitus 1.1.1943 nro 2/43. Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes. Ah1. OPRA. KA.

⁶⁵ Rikosilmoitus 24.2.1943 nro 419/43. Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes. Ah1. OPRA. KA.

⁶⁶ Rikosilmoitus 3.11.1942 nro 1456/42. Rikoskirja 28.10.1942–31.12.1942. Ae 39. OPRA. KA.

Oulunhovin ulkopuolella suomalaista siviilimiestä reiteen, jääden teostaan kiinni. Hän sai kenttäoikeudessa juopumuksesta kolmen kuukauden tuomion.⁶⁷ Toinen vastaava tapaus on huhtikuulta 1944, kun SS-sotilas ampui suomalaista sotilasta SS-Stützpunktin⁶⁸ alueella Tuirassa. Saksalainen oli ilmoittanut suomalaisen hyökänneen kimppuun.⁶⁹ Vaikuttaa siltä, että saksalaisten kynnys käyttää tuliasetta itsepuolustukseen oli matala. Vastaavia tapauksia oli myös Lapissa. Asiakirjat eivät avanneet ilmoitusten taustoja ja motiiveja kovinkaan paljoa, joten on vaikeaa arvioida, käyttivätkö saksalaiset suhteetonta voimaa itsepuolustukseen. Tavalliset suomalaiset sotilaat harvemmin saattoivat kantaa pistoolia, mutta puukkoa kylläkin.

2.3. Naisiin kohdistunut rikollisuus

Aivan joulukuun 1941 loppupuolella rouva ilmoitti, kuinka Kauppahotellista palattuaan saksalainen sotilas oli pahoinpidellyt häntä. Sotilas oli seurannut rouvaa aivan sisälle asti, vaikka tämä oli pyytänyt poistumaan. Sisällä rouva yritti lyödä saksalaista sotilasta käsilaukulla, mutta sotilas kerkesi lyödä nyrkillä vasempaan silmään siten, että silmä turposi pahoin. Saksalainen oli juossut lyönnin jälkeen tilanteesta karkuun. Rouvan silmä turposi niin pahoin, että hän joutui olemaan kaksi päivää toimestaan poissa. Rikosilmoituksessa hän vaati korvausta 15 päivän ajalta menetetystä työajasta, hoidosta ja kipurahaa yhteensä 1200 markkaa. Tapaus kirjattiin rikosilmoitukseen lievänä pahoinpitelynä.⁷⁰

Naisen kimppuun käymistä voidaan saksalaisten osalta erityisenä rikoksena, vaikka lienee mahdollista, ettei kaikkia tapauksia ole tuotu poliisin tietoon. Varsinkin seksuaalirikosten osalta yleinen häpeä on ollut mahdollinen syy olla tuomatta tapauksia poliisin tietoon. Naisten seurustelua saksalaisten kanssa ei pidetty yleisesti hyväksyttynä, vaikka suhteita muodostettiin. Yleinen negatiivinen mielikuva saksalaisten kanssa seurusteluun yhdistettynä häpeään lienee myös osasy. Osaltaan saksalaisten joukkojen kovana pidetty kuri on mahdollinen syy, mikseivät saksalaiset joutuneet teoista epäillyiksi.

⁶⁷ Rikosilmoitus 11.5.1943 nro 1117/43 Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes. Ah:2. OPRA. KA.

⁶⁸ Saksalaisten joukkojen alue Tuirassa

⁶⁹ Rikosilmoitus 29.4.1944 nro 831/44 Rikosilmoituskirja 1944 II neljännes. OPRA. KA.

⁷⁰ Rikosilmoitus 30.12.1941 nro 1188/1941. Rikoskirja 1941. Ae: 37. OPRA. KA.

Vaikkei väkisinmakaamisia saksalaisten osalta rikosilmoituksista löydy, on vuosien 1941–1944 rikosilmoituksissa yksi yritys. Vuoden 1942 toukokuussa työmies ilmoitti rikososastoon, kuinka Nuottasaaren metsässä ”väkijuomia nauttinut saksalainen sotamies” oli ottanut kaksi käpyjä kerännyttä pikkutyttöä kiinni. Sotamies oli lähtenyt viemään tyttöjä metsään ”ilmeisesti väkisinmakaamistarkoituksessa”, mutta toinen oli päässyt karkuun, toisen jäädessä saksalaisen käsiin. Ilmoituksessa mainitaan suutelemisyrittäksen lisäksi, miten saksalaisella oli ollut housut auki ja sukupuolielin näkyvissä. Toinenkin tyttö oli päässyt lopulta karkuun, eikä varsinaista väkisinmakaamista näin ollen tapahtunut. Lopussa mainittiin, kuinka sotilaalla oli ollut puukko kädessä, eikä tyttö ollut uskaltanut huutaa apua.⁷¹ Mainituissa tapauksissa suoritettiin tutkimuksia ja kuulusteluja, joiden pöytäkirjat lähetettiin Saksan komendanttivirastolle, mutta asiakirjoihin ei merkitty mitään asian selvittämisestä. Tapaus on ainutlaatuinen ja törkeä, ottaen huomioon tyttöjen iät: 8-vuotias ja 11-vuotias. Vaakunakylän⁷² ja Nuottasaaren sijainnin läheisyyden takia on huomioitavaa, etteivät saksalaiset ole saaneet tutkimuksissa mitään suomalaisille mainittavaa aikaan. Päätyneen sotamiehen luulisi herättävän huomiota myös saksalaisten keskuudessa. Saksalaisten väkisinmakaamistapaukset olivat esimerkiksi myös Petsamossa kovin harvinaisia. Naisiin kohdistuneiden väkivaltatapauksen lukumäärä jäi puoleen kymmeneen.⁷³ Toisaalta Lapin läänissä 1941–1944 ilmoitetuissa väkisinmakaauksissa joka toisessa oli ollut tekijänä saksalainen sotilas⁷⁴, joka kertoo karua kieltään riskistä jäädä saksalaisen kynsiin. Oulussa tilanne oli rikosilmoitusten perusteella rauhallinen.

Seuraavan kerran nainen joutui Oulussa saksalaisen pahoinpitelemäksi lokakuun 1942 lopussa. Saksalaisessa laivassa keittäjänä ollut nainen oli yrittänyt hakea itselleen ruokaa laivan keittiöstä, kun konemestari oli sanonut hänelle: ”Mars, pois keittiöstä”. Konemestarilla ei rikosilmoituksen perusteella ole käskyvaltaa keittäjiin, eikä keittäjänäminen ollut poistunut. Tästä hermostuneena konemestari oli ottanut naista rinnasta kiinni ja heittänyt tämän keittiöstä ulos. Nainen oli suutuspäissään heittänyt keittopakin konemestarin silmille, jonka jälkeen konemestari oli lyönyt naista nyrkillä

⁷¹ Rikosilmoitus 23.5.1942 nro 588/1942. Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

⁷² Saksalaisten majoitusalue Hietasaareessa, jossa oli esikunta ja toimisto.

⁷³ Kuusikko 1996, 455.

⁷⁴ Junila 2000, 233.

päähän.⁷⁵ Asia siirrettiin Saksan komendanttivirastoon tutkittavaksi, eikä rikosilmoitus kertonut myöhemmistä toimenpiteistä.

⁷⁵ Rikosilmoitus 27.10.1942 nro1399/1942. Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942. Ae 38. OPRA. KA.

3. Saksalaisten aiheuttamiksi epäilty kuolemantapaukset Oulussa

Vuosien 1941–1944 rikosilmoituskirjoista löytyy puolenkymmentä tapausta, joissa saksalaisen sotilaan käyttäytyminen tai toimenpiteet aiheuttivat kuoleman. Uhrien joukko oli valitettavan kirjava, sillä henkensä menettivät niin lapsi, nainen, kuin saksalainenkin sotilas. Vaikka kuolemaan johtanut tapaturma oli kohdistunut suomalaiseen, siirtyi tutkimusvastuu usein suomalaisten kuulusteluiden jälkeen Saksan komendanttivirastoon. Työnjaoksi muodostui loogisesti se, että saksalaiset kuulustelivat saksalaiset osapuolet ja suomalaiset omansa. Vahingonkorvausasioista ei rikosilmoituksen ohessa puhuttu laisinkaan. Ratkaisujen kannalta tiiviimpi yhteistyö olisi voinut olla tarpeen, sillä saksalaisten osalta rikosilmoituskirjoissa harvoin kirjoitettiin minkäänlaisista toimenpiteistä.

3.1. Ryöstömurhia ja ampumistapaus

Ensimmäinen saksalaisia koskenut kuolemaan liittynyt rikosilmoitus oli joulukuussa 1942 ilmoitettu ryöstömurha, joka oli tapahtunut vanhan lääninsairaalan lähellä kasarin vieressä. Kovin epämääräiseksi jääneessä ilmoituksessa mainitaan ainoastaan se, kuinka Oulun rikospoliisin tutkintapöytäkirjat on päätetty lähettää Saksan komendanttivirastoon.⁷⁶ Näin ei rikosilmoituksissa yleensä tehty, ellei haluttu saksalaisviranomaisten suorittavan tutkimuksia liittyen saksalaisiin sotilaisiin. Ei voida siis varmuudella väittää, että saksalaiset olisivat tässä tapauksessa syyllistyneet ryöstömurhaan. Tutkintapöytäkirjojen lähettäminen Saksan komendanttivirastoon on silti tämän tutkimuksen kannalta varsin olennainen ja mainittava yksityiskohta.

Vuonna 1943 kesäkuun 18. päivä kello 23.40 ilmoitettiin Oulun poliisilaitoksen rikososastoon puhelimitse, että ”Raatin saarella lähellä tenniskenttää makaa verissään surmattu saksalainen sotilashenkilö.”

Tämän jälkeen 19.6.43 kello 00,15 tapahtumapaikalla toimitetussa tarkastuksessa todettiin, että lähellä mainitussa saarella olevaa tenniskenttää noin 100 metriä maantiestä lepikossa makasi kuolleena

⁷⁶ Rikosilmoitus 22.12.1942 nro 1786/42. Rikoskirja 28.10.1942–31.12.1942. Ae 39. OPRA. KA.

*selällään saksalaisissa sotilasvarusteissa oleva tuntematon mieshenkilö, jonka kädet ja kasvot olivat jo kylmettyneet mutta rinta vielä lämmin ja jonka pään takaraivossa oikealla puolella oli noin 4X4 cm kokoinen hyytyneen veren tahrima ruhjevamma ja kaulassa ruokatorven oikealla puolella noin 1x4 cm kokoinen niin ikään hyytyneen veren tahrima teräaseen aiheuttama pistohaava.*⁷⁷

Paikan päällä ei kyetty varmuudella sanomaan, oliko uhrilta ryöstetty mitään, mutta ilmoitus muuttui ilmoituksessa mainitusta taposta ryöstömurhaksi rikososaston ja saksalaisen kenttäpoliisin tekemien tutkimusten jälkeen. Myös saksalainen sotilaslääkäri kävi paikan päällä toteamassa molemmat vammat kuolettaviksi. Oli todennäköistä, että syyllinen löi uhria ensin takaapäin kivellä. Poliisi otti paikalta löytyneen tyhjän viinapullon todistuskappaleeksi, joten alkoholilla voidaan olettaa olleen osuutta asiaan. Syylliseksi tapauksessa todettiin saksalainen SS-mies, jonka ilmoitettiin joutuneen tapauksen jälkeen saksalaisten viranomaisten huostaan⁷⁸

Kyseinen tapaus on väkivaltarikoksena harvinaislaatuinen, sillä molemmat osapuolet olivat saksalaisia. Vastaavia tapauksia, joissa väkivallan molemmat osapuolet olivat saksalaisia, ei ilmoituksista löytynyt. Tässä ilmoituksessa kyse oli ryöstömurhasta, joka on rikoksena raaka ja lopullinen.

Vielä saman vuoden lokakuussa sattui suomalaisen sotamiehen ja saksalaisen aliupseerin välikohtaus, jossa suomalainen sai surmansa. Saksalainen oli ampunut suomalaista rintaan ja ”kuula oli tullut oikeasta kyljestä ulos”. Asian tiimoilta suoritettiin tutkimuksia ja kuulusteluja, joiden asiakirjoja lähetettiin aina Yhteisesikunta Roin päällikölle. Saksalainen kenttäoikeus kuitenkin hylkäsi syytteet, sillä saksalaisen katsottiin toimineen hätävarjeluun.⁷⁹

3.2. Liikenneonnettomuudet

Loppuvuoteen 1943 sattui kaksi tapausta, joissa saksalaisten kuljettama kuorma-auto törmäsi paikalliseen aiheuttaen kuoleman. Marraskuun lopussa saksalainen kuorma-auto ajoi 06.30 tienoilla päin suljettua puomia ja puomia sulkemassa ollut junamiehen vaimo

⁷⁷ Rikosilmoitus 18.6.1943 nro 1463/43. Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes Ah:2. OPRA. KA.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Rikosilmoitus 4.10.1943 nro 2396/43. Rikosilmoituskirja 1943 III neljännes Ah:4a. OPRA. KA.

oli loukkaantunut tilanteessa pahoin. Muutama päivä tapahtuman jälkeen oli Lääninsairaalasta ilmoitettu naisen menehtyneen saamiensa vammojen johdosta. Vaikka rikososasto nimenomaisesti pyysi Saksan komendanttivirastolta tiedonantoa syytetoimenpiteitä varten ja korostetusti pyysi ilmoitusta asian päätöksestä, ei rikosilmoituskirjaan merkitty asian selviämisen tiimoilta mitään. Kuulustelupöytäkirjaa ei yleisen käytännön mukaisesti lähetetty kirjeellä, vaan komisario oli vienyt sen itse komendanttivirastoon.⁸⁰ Todennäköisesti kyseessä olisi saattanut olla kuolemantuottamus. Liikenneonnettomuuksissa vastuu lienee lähtökohtaisesti kuljettajalla, varsinkin kun puomi oli ollut alhaalla. Vastaavanlaista huolimattomuutta oli myös Lapissa, jossa saksalaisten liikennekulttuuri oli turvatonta. Jopa 20 % rikoksista oli liikenneonnettomuuksia.⁸¹ Kuri saattoi palveluksessa olla kova, mutta tien päällä se ei usein näkynyt.

Seuraava ilmoitus liikennekuolemasta saapui jo parin viikon päästä 10.12.1943, kun Saksan kenttäpoliisin luutnantti ilmoitti: ”Koskee: Kuolemaan johtanutta auto-onnettomuutta 10.12.1943 Tuirassa valtatie varrella.”⁸² Saksalainen oli ajanut kuorma-autolla Kuusamosta päin ja kiertotielle kääntyäessä oli suomalainen 7-vuotias poika laskenut suksilla pientä rinnettä suoraan autoon. Poika oli viety välittömästi SS-sairaalaan, mutta hän haavoittui niin vaikeasti, että sairaalassa hänet lähinnä todettiin kuolleeksi. Ilmoituksen mukaan pojalla oli moninkertainen pääkallon murtuma.⁸³ Verrattuna edelliseen tapaukseen, voitiin tätä pitää murheellisena onnettomuutena, jossa kuorma-auton kuljettajalla ei ollut todennäköisesti mitään tehtävissä. Pojan vieminen saksalaisten omaan sairaalaan kuvastaa saksalaisten suhtautumista tapaukseen.

Saksalaisten liikennehuolimattomuudesta kertoo myös elokuun 1944 onnettomuus, jossa Tuiran aseman pohjoisella ylikäytävällä olivat törmänneet matkustajajuna ja Saksan puolustusvoimien kuorma-auto. Autossa olleista saksalaisista yksi kuoli ja kaksi loukkaantui vaikeasti. Tutkimukset osoittivat, että yhteentörmäys oli johtunut huonosta näkyvyydestä vartioimattomalla tasoylikäytävällä, joka oli kuitenkin varustettu määrätyn liikennemerkkein.⁸⁴ Johtopäätöksenä siis se, että onnettomuus tapahtui vain ja ainoastaan saksalaisten huolimattomuudesta, sillä veturinkuljettajat todettiin syyttömiksi.

⁸⁰ Rikosilmoitus 29.11.1943 nro 2908/43. OPRA Rikosilmoituskirja 1943 IV neljännes Ah:4b. KA.

⁸¹ Kuusikko 1996, 424.

⁸² Rikosilmoitus 10.12.1943 nro 3010/43. OPRA Rikosilmoituskirja 1943 IV neljännes Ah:4b. KA.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Rikosilmoitus 10.8.1944 nro 1442/44. Rikosilmoituskirja 1944 III neljännes Ah:7. OPRA. KA.

Nimenomaan tästä syystä olisi merkityksellistä tietää mitkä olivat saksalaisen kenttäoikeuden toimenpiteet, kun onnettomuudessa kuolonuhri oli saksalainen. Tätä ei rikosilmoitus paljastanut.

Mainittakoon loppuun vielä rikosilmoitus heinäkuulta 1944, jossa ilmoitettiin saksalaisen aliupseerin jääneen Tuiran asemalla junan alle. Kuulusteluissa kävi selville, että kyseisen aliupseeri jäi junan alle ilmeisesti tarkoituksella.⁸⁵ Tapauksessa ei siis ollut rikosta, mutta se sopi tutkimuksen luonteeseen.

Näissä muutamissa liikennekuolemissa päävastuu oli saksalaisilla kuljettajina. Puomia päin ajaminen ja tasoristeyksen huolimaton ylittäminen kertovat, että korostetusti näissä tapauksissa saksalaisten ajamisessa oli puutteita.

⁸⁵ Rikosilmoitus 18.7.1944. nro 1318/44. Rikosilmoituskirja 1944 III neljännes Ah:7. OPRA. KA.

Loppulause

Tässä tutkimuksessa olen tutkinut saksalaisten sotilaiden rikollisuutta rikosilmoitusten perusteella ja osoittanut sen pääsuunnat, sekä määrälliset ja laadulliset erot omaisuusrikosten ja väkivaltarikosten välillä. Yleisin rikos, josta saksalaisia epäiltiin, oli selkeästi varkaus. Relevantteja rikosilmoituksia oli lopulta vain murto-osa verrattuna kokonaismääriin. Tutkimus on tuonut vastauksia myös niiltä osin, missä rikoksia tapahtui, keitä oli uhreina ja millaisia olivat olosuhteet. Esille on tuotu myös, se kuinka useimmissa saksalaisia koskeneissa rikosilmoituksissa toimenpiteet olivat vähäisiä.

Saksalaisiin sotilaisiin liittyviä rikosilmoituksia löytyi kesäkuun 1941 ja syyskuun 1944 väliltä yhteensä 76 tapausta. Näistä valtaosa koski omaisuusrikoksia ja tarkennettuna varkauksia. Väkivaltarikokset jäivät vähemmistöön ja kuolemansyyn tutkimisia ja pahoinpitelyilmoituksia oli saman verran. Eroa selittää rikosten luonne. Omaisuusrikoksiin syyllistytään useammin. Lisäksi omaisuusrikosten nimikkeiden määrä on jonkin verran väkivaltarikoksia laajempi. Ilmoituksia irtaimen omaisuuden viemisestä (sukset, pyörät, puut) oli enemmän kuin käteisen tai lompakkojen. Polttopuita ja lanttuja on helpompi ottaa kenenkään näkemättä, kun taas kynnys pahoinpidellä eteisvartija on korkeampi. Myös hyötysuhde esiintyy varsin erilaisena. Vieraalla maaperällä moraali helposti löystyy, kun koti on muualla ja läsnäolo tiedetään vain väliaikaiseksi. Joissakin tapauksissa puhutaan usein saksalaisista monikossa, vaikka yksittäisistäkin sotilaista tehtyjä ilmoituksia löytyy. Tämä osaltaan kuvaa sitä saksalaisten valtavaa määrää Oulussa. Samassa asepuvussa kulkevia riitti joukkoon, eikä yksi tarvinnut välttämättä kulkea. Myös alkoholilla oli osuutta saksalaisten rikollisuudessa, mutta ei yhtä paljon kuin suomalaisen asepukuun pukeutuneilla.

Suurin osa saksalaisista tehdyistä rikosilmoituksista ei selvinnyt. Oulu oli kauttakulkukeskus Etelä-Suomen ja Lapin välillä, jossa sotilaiden vaihtuvuus oli päivittäin runsasta. Rikosilmoituksessa kerrottu henkilö saattoi pahimmillaan siis poistua Oulusta jo saman päivän aikana, joka teki tutkinnasta mahdotonta. Todennäköisesti selvittämättömien ilmoitusten suuri määrä johtuu pohjimmiltaan tästä. Selvittäminen vaati usein sen, että saksalainen yllätettiin itse teosta, esimerkiksi pyörän selästä. Koska valtaosa saksalaisista asui heille tarkoitetuilla aluilla, jonne Suomen viranomaisilla ei ollut asiaa, jäi päävastuu tutkinnoista saksalaisille itselleen. Toisaalta ryöstömurhan,

joidenkin varkauksien tai eläinrääkkäyksen osalta tekijä saatiin kiinni ja mainittiin nimeltä myös Oulun poliisilaitoksen asiakirjassa. Ei voida tehdä silti suoraa johtopäätöstä, että saksalaiset olisivat tutkineet erilaisia rikoksia eri tehokkuudella. Omaisuusrikoksen selvittäminen vaatii varastetun tavaran löytymisen todisteeksi. Tästä näkökulmasta onkin varsin ristiriitaista, ettei saksalaisten teltha-alueelta löytynyt todistusaineisto riittänyt tapauksen ratkaisuun. Vaikka pöytäkirjat lähetettiin Saksan komendanttivirastolle, eivät rikokset siitä huolimatta eivät selvinneet. Kaikista esille nousevimpia ovat tapaukset, joissa saksalaisen sotilaan nimi on ollut asianomistajan ja sitä kautta poliisin tiedossa, mutta saksalaiset eivät ole saaneet omissa kuulusteluissaan mitään selville. Kaikki edellä mainittu herättää epäluuloja tilanteen todellisesta luonteesta ja siitä, tutkivatko Saksan kenttäpoliisit ja muut sotilasviranomaiset tapauksia tarpeeksi tosissaan. Vai tehtiinkö jotain vain sinne päin, lähinnä osoituksena suomalaisille näennäisestä kurista ja valvonnasta?

Tutkimustuloksia ei saa ylianalysoida. Kuten Kari Spets tutkimuksessaan sivuaa, oli todennäköisempää, että saksalaisten läsnäolo mahdollisti enemmän rikollisuutta, mitä saksalaiset itse harjoittivat. Vuonna 1943 Oulun poliisilaitoksen rikososastolle tehtiin 3199 rikosilmoitusta, joista 33 koski saksalaisia. Prosentuaalisesti luku jää suhteettoman pieneksi eli noin yhteen prosenttiin. Saksalaisista tehtiin rikosilmoituksia ja saksalaiset tekivät rikoksia, nämä ovat kiistattomia faktoja. Suhteutettuna tämä Oulun kokonaisrikollisuuteen saksalaisilmoitusten kärkivuotena, havaitaan etteivät saksalaiset olleet yliedustettuina poliisin asiakirjoissa. Vaikuttaa kuitenkin siltä, että selvittämättä jäänyttä rikollisuutta oli paljon suhteutettuna saksalaisia koskeneisiin ilmoitusmääriin. Ainuttakaan väkisinmakaamista, jossa epäiltynä oli saksalainen, ei löytynyt asiakirjoista vuosilta 1941–1944. Tämä on merkityksellinen ero verrattuna Lapin tilastoihin. Suomalaisista sotilaista tehtyjä ilmoituksia aikarajauksen sisältä löytyi.

Vaikka tuntomerkit olisivat selvät ja sotilas tunnistettu, mutta kumpikaan viranomainen ei kykene mihinkään toimenpiteisiin, voidaanko varmuudella puhua rikoksesta? Aiheen tutkimista voisi jatkaa hyödyntämällä kuulustelupöytäkirjoja tai sota-arkistosta Yhteisesikunta Roin arkistoja. Luonnollisesti myös saksalaisten omat asiakirjat toisivat lisää tietoa aiheeseen. Rikollisuuden tarkastelu ja vertailu muiden rintamien saksalaisjoukkoihin olisi myös potentiaalinen tulevaisuuden aihe.

Lähteet

I Painamattomat lähteet

KANSALLISARKISTO (KA)

Oulun poliisilaitoksen rikososaston arkisto (OPRA)

Rikosilmoituskirja 1943 I neljännes

Rikosilmoituskirja 1943 II neljännes

Rikosilmoituskirja 1943 III neljännes

Rikosilmoituskirja 1943 III neljännes

Rikosilmoituskirja 1944 I neljännes

Rikosilmoituskirja 1944 II neljännes

Rikosilmoituskirja 1944 III neljännes

Rikoskirja 1941

Rikoskirja 1.1.1942–27.10.1942

Rikoskirja 28.10.1942–31.12.1942

Poliisitutkintapöytäkirjat (1943–1943)

Rikoslaki.

Lainsäädäntö. Säädökset alkuperäisinä. 1889. 39/1889. Oikeusministeriön omistama oikeudellisen aineiston julkinen ja maksuton Internet-palvelu Finlex.<https://finlex.fi/fi/laki/alkup/1889/18890039001#Lidp448089840>(luettu 17.5.2021)

2.1. A Väestö 1.1.1900–2019.

Tilastoja Oulusta. Väestö ja väestönmuutokset. Oulun kaupungin internet-sivut.<https://www.ouka.fi/documents/50085/15048183/2.1+A.pdf/53a2ee42-fe83-4f85-a33d-4ad2f54d4642> (luettu 22.4.2021)

II Tutkimuskirjallisuus

- Fält, Olavi K. 1987: ”Valkean kaupungin idylliä – Oulu 1917–1945”. *Valkean kaupungin vaiheet: Oulun historiaa*, s. 168–175. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Junila, Marianne 2000: *Kotirintaman aseveljeyttä: suomalaisen siviiliväestön ja saksalaisen sotaväen rinnakkainelo Pohjois-Suomessa 1941–1944*. Väitöskirja. Suomalaisen kirjallisuuden seura
- Junttila, Jouko 1994: *Saksa aseveljenä ja vihollisena oululaisissa sanomalehdissä vuosina 1941–1944*. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Kesti, Mervi 2000: *Väkivaltarikollisuus Oulussa 1935–1950*. Skandinavian historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Korpi, Kalle 2005: ”Oulu varuskuntakaupunkina toisen maailmansodan aikana”. *Oulu varuskuntakaupunkina*, s. 115–120. Pohjan prikaatin kiltä.
- Kuusikko, Kirsi 1996: *Laiton Lappi, laiton Petsamo: rikollisuus ja järjestysvalta Petsamossa 1921–1944*. Väitöskirja. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys.
- Manninen, Ohto 1988: ”Poliittinen kehitys talvisodasta heinäkuuhun 1941”. *Jatkosodan historia I*. Sotatieteen laitoksen Sotahistorian toimisto. WSOY.
- Spets, Kari 1989: *Suomalais-saksalaiset suhteet Oulussa jatkosodan aikana*. Yleisen historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Tauriainen, Anna 2009: *Pyörävarkauksia ja voikauppaa. Omaisuus- ja säännöstelyrikollisuus Oulussa vuosina 1939–1945*. Suomen ja Skandinavian historian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto. Faravid.